UCHUNGUZI WA GHASIA ZA WAKATI NA BAADA YA UCHAGUZI MKUU WA OKTOBA 2025

MUHTASARI WA UCHUNGUZI

202 Maeneo yaliyoathirika Mikoa **14** Wilaya **43**	**1,323** Waathirika waliosikilizwa **953** Maelezo ya kiapo Polisi: **26**	**4,891** Madodoso yaliyopokelewa	**56,000+** Mawasiliano ya kidijitali SMS, WhatsApp, barua pepe	**201** Mijadala ya vikundi **3565** Washiriki Dar es Salaam: Vikundi **31** Washiriki **1,466** Mikoa mingine: Vikundi **170** Washiriki: **2,099**	**450+** Picha Mnato **860+** Picha Mjongeo zilizochunguzwa (*Forensic & GIS Analysis*)

VYANZO VYA GHASIA (5 VIKUU)

1. Kisiasa
- Madai ya Katiba Mpya
- Malalamiko kuhusu Chaguzi
- Migogoro ndani ya vyama

2. Kiuchumi
- **Ugumu wa maisha**
- **Ukosefu wa ajira**
- **Kukosekana kwa usawa wa fursa**

3. Kijamii
- **Rushwa na ubadhirifu**
- **Utekaji na Kupotea kwa Watu**

  2023-2025
  Walipotea 758
  Waliopatikana 503
  hawajapatikana 255

- **Imani ya waanchi kushuka**
- **Uhusiano kati ya wananchi na Jeshi la Polisi**

4. Utawala
- **Baadhi ya watendaji (hususan ngazi za chini kuto kushughulikia kero kwa wakati**
- **Mapendekezo ya tume za awali kutotekelezwa**

5. Kimataifa
- **Mwenendo ya kijiosiasa**
- **Maslahi ya mataifa mengine nchini Tanzania**

Vichocheo

Vichocheo vya Ghasia
- Mitandao ya kijamii: kupanga, kuhamasisha na kuratibu ghasia (kiwango kikubwa zaidi kuliko wakati wowote)
- Kauli za wanasiasa: *"No Reforms No Election"*, *"Oktoba Tunatiki"*, *"Samia Must Go"* n.k. (kauli zaidi ya 12 zilibainishwa)
- Kupanga, kuratibu na kufadhili: vijana walitafutwa, kuhifadhiwa, na kupewa mafunzo ya kushiriki gharia
- Malipo sh. 10,000–50,000 na ahadi za ajira ili kuvutia washiriki
- Baadhi ya wagombea waliokatwa na wanachama

Malengo

Malengo ya Ghasia
- Kuzuia au kuvuruga Uchaguzi Mkuu wa 29 Oktoba 2025: Kwa kuharibu vituo vya kupigia kura, kushambulia wasimamizi na wapiga kura, kushambulia na kujeruhi Polisi katika vituo.
- Kushinikiza Serikali: kuleta msongo na kukosa utulivu ili kufikia mabadiliko ya kisiasa
- Kufikisha ujumbe kwa Serikali kuhusu madai na kero za muda mrefu - Malalamiko ya wananchi ya muda mrefu (kiuchumi, kijamii, kisiasa) yalitumiwa na waratibu kama mkakati wa kuwashawishi wananchi, hasa vijana, kushiriki bila kuelewa malengo halisi ya wahusika wakuu.
- Wizi na Uporaji: makundi yalitumia fursa ya ghasia

wenye malalamiko katika vyama vyao walitumia ghasia kama fursa na kushiriki chini-chini.	kuiba madukani na maeneo ya biashara

Ishara Zilizokuwepo

- Viashiria vya kuvuruga uchaguzi vilikuwepo takribani miezi 6 kabla kupitia mitandao. (TCRA ilitoa taarifa mara kwa mara)
- Uwepo wa vikao vya kupanga na kuratibu ghasia vilivyokuwa vikifanyika mitandaoni (*Club House na Space*)
- Matamko ya baadhi ya wanasiasa, viongozi wa dini, na wanaharakati
- Vijana 500+ walihifadhiwa kwenye majengo na makambi siku 28+, moja ya maeneo ilikuwa umbali mita 10 tu kutoka kituo cha polisi
- Polisi walishtukizwa kwani walijipanga kwa maandamano ya kawaida.

WAHUSIKA NA MBINU ZILIZOTUMIKA

Wahusika wa Ghasia

- **Wahusika Wakuu:** waliobuni mipango, kutoa mwelekeo na kusimamia utekelezaji wa ghasia
- **Waratibu:** waliosimamia utekelezaji wa kila hatua, walioweka mawasiliano kati ya wahusika na watekelezaji; hawakuwepo maeneo ya matukio — hali iliyochangia kutokukamatwa kwao
- **Wafadhili:** waliotoa rasilimali fedha, vifaa, na usaidizi wa kimkakati ili kuhakikisha ghasia zinafanyika
- **Watekelezaji:** wengi wao ni wananchi wa kawaida, vijana waliokata tamaa, bodaboda na machinga — walioajiriwa kwa malipo au ahadi; wengi hawakuelewa malengo halisi ya wahusika wakuu

Mbinu 16 Zilizotumika (Baadhi)

- **Matumizi ya pikipiki:** kupeleka haraka watekelezaji kutoka eneo moja hadi jingine na kutawanya ghasia
- **Mashambulio ya Wakati Mmoja (Dispersal):** kufanya matukio kwa makundi mengi (maeneo 202) na wakati mmoja ili kuwatawanya askari wasiweze kukabiliana kwa urahisi — mbinu hii ilifanikiwa; Polisi walikuwa wamejipanga kwa maandamano ya kawaida, si kwa ghasia za aina hiyo
- **Kufunga Njia/Barabara:** kuweka vizuizi barabarani ili kuzuia usafirishaji wa nguvu za usalama na kuisolate maeneo ya ghasia
- **Kuchoma Vituo vya Mafuta:** kuchoma kwa lengo la kusababisha taharuki, hofu ya umma, na kueneza machafuko haraka
- **Matumizi ya Ishara kama Mawasiliano:** ishara za mkono, rangi na alama maalumu zilitumiwa kati ya watekelezaji kwa usalama bila kuacha ushahidi wa maandishi

MADHARA YA KIBINADAMU

518 **Jumla ya Vifo** Wanaume 94.6% Raia 96.9% Watoto 21 Maiti 480 zilichuliwa na Familia (92.7%)	**90%** **Vifo vya vitu nvenje ncha kali kwa mujibu wa uchambuzi wa kitaalam**	**2,390** Jumla ya Majeruhi **Raia 2,270 (95%) · Askari 120 (5%)**	**219** **Majeraha makubwa** walilazwa hospitali na majeraha madogo waliruhusiwa

VIFO KIMKOA

182 Dar es Salaam	**53** Arusha	**20** Shinyanga	**9** Mara
90 Mwanza	**26** Geita	**14** Dodoma	**8** Iringa
80 Mbeya	**20** Songwe	**9** Ruvuma	**5** Pwani

			2 Njombe

Matokeo ya Uchunguzi wa Maiti	Madhara ya Kijamii na Kisaikolojia
Matokeo ya Uchunguzi wa Kitaalam • DNA ilifanyika kwa maiti 274 kwa uchunguzi wa kitaalamu **Uchunguzi wa Kitaalamu wa Maiti (Post-Mortem)** • Maiti 219 zilizochunguzwa zote zilitokana na **vifo visivyo vya kawaida** • **Sababu ya moja kwa moja (*Immediate cause*):** kuvuja damu nyingi (147); kujeruhiwa ubongo/brain injury (41); kupaliwa/kukosa hewa (12); kujeruhiwa uti wa mgongo (9); majeraha mbalimbali (5); mshtuko wa moyo (4); sababu haijulikani (1) • **Sababu halisi (*Underlying cause*):** kupigwa risasi vifo **197 (90.0%)**; havikuhusiana na risasi **22 (10%)** • **Maeneo ya majeraha:** mikono na miguu (166 maiti); kifua na tumbo (36 maiti); kichwa na shingo (12 maiti); bila majeraha (4 maiti); moja haikubainishwa — haikuwa na baadhi ya viungo	**Athari za Kijamii na Kisaikolojia** • Msongo wa mawazo, hofu na huzuni miongoni mwa waathirika na familia • Uvunjaji wa mshikamano na kuaminiana ndani ya jamii • Watu 710 waliojitaji msaada wa kisaikolojia walifikiwa na kupatiwa huduma • Waganga na wauguzi kufanya kazi zaidi ya saa 72 bila kupumzika • Madai ya vifo nje ya maeneo yaliyokuwa na ghasia, na maiti ambazo hazijapatikana

Madai ya Makaburi ya Halaiki

- Madai ya makaburi ya halaiki Kondo, Kinondoni hayakuthibitishwa na wataalamu wa GIS/ Remote sensing

MADHARA YA KIUCHUMI

Sh. Bilioni 125	**Sh. Bilioni 89 (71%)**	**Sh. Billion 36 (29%)**	**Sh. Mil. 1.6**
Jumla ya hasara	Sekta Binafsi Vituo vya mafuta, mabasi, magari, maduka, benki	Sekta ya Umma Sh. Bilioni 36 Shule, TRA, DART, TANROADS, TANESCO, TTCL Polisi, Mahakama,	Wajasiriamali wadogo

Madhara Zaidi ya Kiuchumi na Kijamii

- Kuvurugika kwa mnyonyoro wa biashara
- Kuathirika kwa Masoko ya fedha
- Kuathirika kwa utalii, usafiri na usafirishaji
- Biashara ziliathirika na kusimama
- Huduma za kujamii kusimama, mfano afya, benki, huduma za kifedha
- Msongo wa mawazo
- Sonona na kiwewe

MAPENDEKEZO MAKUU

MUDA MFUPI	MUDA WA KATI	MUDA MREFU
1. Matibabu bure kwa walemavu wa ghasia; vifaa saidizi na viungo bandia 2. Siku ya Maombolezo ya Kitaifa 3. Msaada wa kisaikolojia na tathmini ya haraka (Rapid Assessment) 4. Baraza la Taifa la Vijana (Sura 441) liundwe rasmi 5. Katiba Mpya ifikapo 2028, Kamati ya Wataalamu ya Katiba iundwe 6. Tume ya Maridhiano na Muafaka wa Kitaifa iundwe 7. Baraza la Wazee la Ushauri (lisilo rasmi) 8. INEC itekeleze sheria 2024, na kuajiri watumishi wake hadi ngazi ya jimbo 9. Tume ya Uchunguzi wa Kijinai iundwe (Sura ya 32 ya 2023) kuchunguza vifo vyenye utata, maswala yote ya kijinai (ili kubini wahusika wakuu; waratibu; wafadhili; watekelelezaji) Kuthibitisha na kufuatilia miili ambayo haijaatikana 10. Uchunguzi wa kina ufanyike ili kuboresha upelelezi na uwajibikaji kwenye madai ya watu kutekwa na kupotea.	1. Mifumo ya ukwajibikaji kuimarishwa - watendaji wa ngazi za kati/chini na kushughulikia kero kwa wakati 2. Utekelezaji wa mapendekezo ya Tume ya Haki Jinai na Vikosi kazi vya awali 3. Mfumo wa ajira kwa sifa (merit-based) — kutenganisha siasa na utumishi 4. Kuimarisha usalama wa mipaka — vipenyo vingi 5. Kurejesha mfumo wa nyumba kumi kisheria 6. Mfumo wa usimamizi wa fursa za vijana (mikopo, ajira, miradi ya serikali) 7. Mapitio ya bajeti — rasilimali zaidi kwa uwezeshaji wananchi kiuchumi 8. Kupanua maeneo katika Sheria ya Usimamizi wa Maafa (Sura 242)	1. Jeshi la Polisi libuni mkakati wa kujenga upya uhusiano na jamii 2. Serikali na vyombo vya dola vizingatie mfumo wa demokrasia katika mfumo wa vyama vingi 3. Maadili ya viongozi yasimamiwe kwa karibu — rushwa na ufisadi vidhibitiwe 4. Majadiliano baina ya dini — mipaka kati ya dini na siasa ibainishwe 5. JKT iwe sharti la lazima kwa wahitimu wote wa kidato cha sita 6. Makazi maalumu (barracks) kwa askari ili epuka mgongano wa maslahi